

AKTUALIZACE
STRATEGICKÝCH
CÍLŮ
OPEN SCIENCE
NA MU NA ROKY
2026 – 2028

Brno, červen 2026

Obsah dokumentu

ÚVOD	3
HLAVNÍ TÉMATA	4
(A) Open Science principy	4
(A1) Politika pro správu a zpřístupňování výzkumných dat	4
(A2) Podpora diamantového přístupu Open Access	4
(A3) Rozvoj a podpora Citizen Science	4
(A4) Mapování potenciálu agendy Open Source	5
(B) Spolupráce	5
(B1) Open Science a hodnocení vědy	5
(B2) Open Science a ochrana bezpečnosti znalostí	6
(B3) Národní a mezinárodní spolupráce v oblasti Open Science	6
(C) Infrastruktura	7
(C1) Soulad interních předpisů a postupů s legislativou	7
(C2) Otevírání a licencování e-zdrojů MU	7
(C3) Lidské zdroje pro podporu Open Science	7
(C4) Údržba a rozvoj stávajících systémů a podpory	8
POZASTAVENÁ TÉMATA	9
(A) Fond Open Access MU	9
(B) Open Science a transfer technologií	9

ÚVOD

Tento dokument je aktualizací původní Strategie Open Science Masarykovy univerzity na období 2022–2028¹ (Strategie OS MU). Reaguje na aktuální vývoj v oblasti otevřené vědy – legislativní změny, požadavky poskytovatelů a nová témata související s hodnocením vědy a oblastí odolnosti vědy (resilience), bezpečnosti výzkumu a suverenity výzkumných dat.

Dokument má strategický charakter – neobsahuje samostatné indikátory ani detailní akční plán. Je rozdělen na tematické okruhy a hlavní témata jsou formulována tak, aby integrovala směr i očekávané výstupy a umožňovala flexibilní řízení. Cílem je pokračovat v budování moderního, nezávislého ekosystému, který posiluje kontrolu akademické obce nad vědeckým poznáním a společenský dopad výzkumu.

Je kladen důraz na profesionalizaci a stabilitu, včetně systémového ukotvení lidských zdrojů, jejichž dostupnost nesmí být závislá na časově omezeném projektovém financování. Jsou upřednostňovány investice do systémové infrastruktury, diamantového otevřeného přístupu a Citizen Science před nákladnými ad hoc řešeními. Skrze aktivní roli v mezinárodních iniciativách, jako jsou EOSC² a CoARA3³, a díky koordinaci s národními partnery MU upevní svou pozici progresivního lídra nejen v oblasti otevřenosti výzkumu, ale i jeho udržitelnosti a bezpečnosti.

Aktualizace je v souladu se Strategickým záměrem Masarykovy univerzity⁴ v oblastech kvality výzkumu, mezinárodní konkurenceschopnosti, odpovědného nakládání se znalostmi a daty, digitalizace a řízení rizik. Otevřená věda představuje standard excelentního výzkumu a její implementace zohledňuje bezpečnost a ochranu duševního vlastnictví v maximální možné míře.

Dokument je členěn na tři tematické okruhy:

- A. Open Science principy
- B. Spolupráce
- C. Infrastruktura

U každého tématu je uvedeno, na které cíle ze Strategie OS MU dané téma navazuje.

V závěru jsou uvedena pozastavená témata Strategie OS MU včetně zdůvodnění jejich pozastavení.

¹ <https://openscience.muni.cz/o-nas/strategie-open-science-na-mu>

² European Open Science Cloud, www.eosc.cz

³ The Coalition for Advancing Research Assessment, www.coara.org

⁴ https://www.muni.cz/media/3322127/strategicky_zamer_mu_2021_2028.pdf

HLAVNÍ TÉMATA

(A) Open Science principy

(A1) Politika pro správu a zpřístupňování výzkumných dat

Navazuje na cíle FD1, FD5

Zavedení politiky pro správu a zpřístupňování výzkumných dat je klíčové téma – důsledná správa dat v souladu s principy FAIR zajišťuje opakovanou využitelnost výzkumných výsledků, což posiluje prestiž univerzity a možnosti jejího zapojení do mezinárodních výzkumných sítí. Tento přístup nejen usnadňuje spolupráci a zvyšuje dopad práce výzkumníků, ale také poskytuje nezbytný rámec pro naplnění moderních etických a legislativních standardů a požadavků poskytovatelů financí.

(A2) Podpora diamantového přístupu Open Access

Navazuje na cíle OA4 a OA5

Podpora diamantového otevřeného přístupu (Diamond Open Access) představuje strategický krok směrem ke spravedlivému a finančně udržitelnému systému vědeckého publikování. Diamantový model je bezplatný pro autory i čtenáře, čímž odstraňuje ekonomické bariéry v publikování a zajišťuje rovné příležitosti pro všechny vědce bez ohledu na dostupnost finančních prostředků na úhradu publikačních poplatků. Národní centrum pro diamantový otevřený přístup (Národní centrum DOA)⁵, které MU buduje prostřednictvím nakladatelství Munipress a Ústavu výpočetní techniky, je součástí širší evropské sítě budované v rámci European Diamond Capacity Hub6 (EDCH)⁶ a aktivně spolupracuje s podobnými iniciativami v dalších evropských zemích.

(A3) Rozvoj a podpora Citizen Science

Nové téma

MU systematicky rozvíjí oblast Citizen Science (občanské vědy) jako nástroje pro posílení své třetí role a prohloubení vazeb mezi akademickým prostředím a společností. Zapojení veřejnosti do výzkumných aktivit ve všech fázích výzkumu přispívá ke zvýšení důvěryhodnosti, transparentnosti a společenské relevance výzkumu. Citizen Science současně představuje důležitý prvek posilování odolnosti společnosti vůči dezinformacím, neboť umožňuje veřejnosti přímý kontakt s vědeckým procesem, podporuje porozumění principům vědecké práce a rozvíjí schopnost kritického vyhodnocování informací.

⁵ www.diamantove.cz

⁶ edch.eu

Cílem je vytvoření institucionálního zázemí pro Citizen Science, které zahrnuje metodickou podporu, vzdělávání v oblasti etiky a správy participativních dat a rozvoj digitálních nástrojů pro spolupráci s veřejností. Tento přístup umožňuje vznik inovativních výzkumných projektů s vysokým společenským dopadem při zachování odpovídajících etických, právních a bezpečnostních standardů.

(A4) Mapování potenciálu agendy Open Source

Nové téma

Mapování potenciálu agendy otevřeného kódu (Open Source) je novým tématem strategie Open Science na MU, neboť software, skripty a konfigurace jsou dnes stejně důležitým výsledkem výzkumu jako např. publikace. Přehled o aktuálním využívání a vývoj softwarových nástrojů na jednotlivých pracovištích umožní efektivněji spravovat náklady na licenční poplatky a podpořit přechod k udržitelným, volně dostupným alternativám. Cílem je profesionalizace správy univerzitního kódu – od správného licencování a veřejného sdílení na platformách typu GitHub až po důsledné vykazování softwaru jako plnohodnotného výsledku výzkumu (druh R) do RIV. Tím MU zvýší transparentnost a replikovatelnost svého výzkumu a zajistí, aby byla tvůrčí práce programujících vědců řádně uznávána v procesech hodnocení. Zároveň bude vybudováno nezbytné technické a metodické zázemí pro moderní, digitálně orientovanou vědu, podpořené novou pozicí Open Source koordinátora.

(B) Spolupráce

(B1) Open Science a hodnocení vědy

Navazuje na cíle OS6 a OS7

Panuje široká shoda na potřebě změnit kulturu hodnocení tak, aby podporovala kvalitu a otevřenost před kvantitou. Nadměrný publikační tlak může odvádět pozornost od jiných znaků kvality a příliš úzká kritéria hodnocení mohou ignorovat aktivity jako jsou mimo jiné správa dat či popularizace vědy. Cílem MU je začlenit principy otevřené vědy do hodnocení tak, aby byla zohledněna různorodost vědeckých výstupů v souladu s potřebami a povahou daného výzkumu. Zodpovědné hodnocení (Responsible Research Assessment) na principu peer review zohledňuje věcný obsah, transparentnost a etickou stránku výzkumného procesu, vědeckou integritu a společenský dopad, a kvantitativní údaje využívá jako doplňující informace. Tento přístup přirozeně minimalizuje rizika spojená s nežádoucími jevy jako je publikační inflace nebo predátorské publikování.

Ocenění otevřených praktik ve výzkumu by se mělo stát přirozenou součástí kariérního rozvoje výzkumníků na MU – způsob hodnocení má zásadní vliv na ochotu vědců zapojit se do otevřené vědy. Pokud systém hodnocení otevřené praktiky neoceňuje nebo

dokonce znevýhodňuje, vědci mají menší motivaci je provádět a jejich uplatňování zůstává otázkou individuální osobní motivace.

(B2) Open Science a ochrana bezpečnosti znalostí

Navazuje na cíle OS3 a OS5

Výzkum a inovace jsou strategickým nástrojem v mezinárodní konkurenci a pokusy o nelegitimní ovlivňování výzkumných organizací jsou stále častější. Budování institucionální odolnosti (resilience) před nežádoucími vlivy, které by mohly ohrozit akademickou svobodu, nezávislost a integritu MU, stejně jako ochrana bezpečnosti znalostí se tak stávají strategickou prioritou. Akademické prostředí vychází z hodnot otevřenosti, spolupráce a důvěry. Implementace procesů řízení rizik, které sníží zranitelnost vědeckého prostředí, není s těmito hodnotami v rozporu, ale je jejich nezbytnou zárukou. Sladění principů Open Science a ochrany bezpečnosti znalostí, které na MU upravuje Směrnice MU č. 1/2025⁷, umožní „tak otevřený přístup k výsledkům, jak je jen možné“ a vytvoření bezpečného prostředí pro výzkum a suverenitu vědecké infrastruktury.

(B3) Národní a mezinárodní spolupráce v oblasti Open Science

Navazuje na cíle OS12 a OS13

Aktivní zapojení do národních a mezinárodních sítí a strategických partnerství zůstává pro MU nezbytným předpokladem pro úspěšné prosazování principů otevřené vědy a jejich harmonizaci s globálními standardy. V národním prostředí bude prohlubována spolupráce s klíčovými partnery, jako jsou AKVŠ⁸, NTK⁹, CZARMA¹⁰ a e-INFRA CZ¹¹, a to především v oblasti sdílení dobré praxe, společného vyjednávání licenčních podmínek a koordinace rozvoje vědeckého prostředí v ČR.

Na mezinárodní úrovni zůstává prioritou aktivní role MU v iniciativě EOSC skrze národní implementaci EOSC CZ a spolupráce v mezinárodních iniciativách CoARA, DORA¹² apod. Tato spolupráce zajišťuje kompatibilitu infrastruktury a služeb MU s celoevropským ekosystémem, umožňuje čerpat nejnovější poznatky ze zahraničí a také aktivně formovat budoucí podobu vědecké komunikace. Tím MU upevňuje svoji pozici respektovaného a progresivního lídra v oblasti Open Science v regionu střední Evropy.

⁷ https://is.muni.cz/do/mu/Uredni_deska/Predpisy_MU/Masarykova_univerzita/Smernice_MU/SM01-25/Smer-nice_MU_c.1_2025_-_Bezpecnost_znalosti_ucinna_od_19_kvetna_2025_.pdf

⁸ Asociace knihoven vysokých škol ČR, <https://www.akvs.cz/pracovni-skupiny/ps-os/>

⁹ Národní technická knihovna, <https://www.techlib.cz/cs/82794-o-ntk>

¹⁰ Česká asociace manažerů a administrátorů ve výzkumu, www.czarma.cz

¹¹ E-infrastruktura pro výzkum a vývoj v ČR, www.e-infra.cz

¹² The Declaration on Research Assessment, sfdora.org

(C) Infrastruktura

(C1) Soulad interních předpisů a postupů s legislativou

Navazuje na cíle OA1, OA2 a OA3

Zajištění souladu interních předpisů a procesů MU s aktuálním legislativním rámcem představuje klíčový předpoklad pro systematický rozvoj otevřené vědy. Prioritou je implementace požadavků vyplývajících ze zákona č. 328/2025 Sb., který nově upravuje povinnosti výzkumných organizací v oblasti zpřístupňování výsledků výzkumu a práce s výzkumnými daty. Pozornost ale bude věnována i dalším legislativním dokumentům, které se týkají kybernetické bezpečnosti, odolnosti výzkumu nebo zpracování osobních údajů pro účely výzkumu. Cílem je promítnout tyto požadavky do interních předpisů a zajistit jejich jednotnou aplikaci napříč univerzitou.

(C2) Otevírání a licencování e-zdrojů MU

Navazuje na cíle OA2, OA4 a OS10

Cílem MU je otevírání a transparentní licencování vlastních elektronických zdrojů, čímž zajistí větší dostupnosti a právní jistotu u širokého spektra materiálů – od rozsáhlého archivu kvalifikačních prací až po digitalizované historické fondy a další univerzitní sbírky. Implementací standardně užívaných veřejných licencí (zejména Creative Commons¹³) univerzita definuje jasná pravidla pro legální opětovné využití těchto zdrojů, což zásadně usnadní práci badatelům, studentům i široké veřejnosti. MU tak transformuje svá digitální úložiště z pasivních archivů na aktivní, mezinárodně dostupný ekosystém znalostí, čímž naplňuje svou roli moderní vzdělávací instituce, která své kulturní a vědecké dědictví aktivně sdílí s globální komunitou.

(C3) Lidské zdroje pro podporu Open Science

Navazuje na cíl OS2

Stabilizace a institucionální ukotvení lidských zdrojů v oblasti Open Science jsou nezbytným předpokladem pro dlouhodobou udržitelnost a rozvoj této agendy na MU. V současné době jsou odborné kapacity hlavního OS týmu a OS podpory na jednotlivých pracovištích závislé na časově omezeném projektovém financování a otázka jejich dalšího financování po roce 2028 neví vyřešena. Hrozí tak ztráta unikátního expertního know-how a narušení kontinuity poskytovaných služeb. Strategickým cílem univerzity proto musí být včasný a postupný přechod od projektového financování k systémovému, institucionálně garantovanému financování těchto klíčových odborných pozic. Zajištění

¹³ creativecommons.org

finanční stability lidských zdrojů pro OS je přímou investicí do konkurenceschopnosti a odolnosti výzkumného ekosystému MU.

(C4) Údržba a rozvoj stávajících systémů a podpory

Navazuje na cíle OA6, FD4, FD5, OS1, OS4, OS8 a OS9

Kontinuální rozvoj univerzitní infrastruktury a podpory jsou základním předpokladem úspěšné implementace principů otevřené vědy do prostředí MU. Cílem je neustálé zlepšování zavedených služeb – institucionální repozitář MU, specializované prostředí SensitiveCloud pro bezpečnou práci s citlivými daty, nástroje pro správu perzistentních identifikátorů (DOI, ORCID), plánování správy dat prostřednictvím Data Stewardship Wizard (DSW), efektivní administrace APC tokenů – a na základě zpětné vazby z vědecké komunity zavádění služeb nových. Investice do stability a vzájemné provázanosti těchto systémů minimalizují riziko fragmentace služeb, zvyšují efektivitu vědecké práce.

Součástí profesionalizace podpory výzkumných týmů v oblasti otevřené vědy je vytvoření uceleného katalogu služeb Open Science, který integruje široké spektrum dostupných agend. Cílem je zajistit, aby měl každý zaměstnanec snadný přístup ke komplexní podpoře v průběhu celého životního cyklu vědeckého projektu, což výrazně sníží administrativní zátěž výzkumníků a zajistí plný soulad jejich výstupů s moderními standardy otevřené vědy.

POZASTAVENÁ TÉMATA

(A) Fond Open Access MU

Cíl OA5

Záměr zřízení centrálního Fondu Open Access MU, který slouží jako finanční mechanismus pro úhradu publikačních poplatků (APC), je pozastaven. Publikační poplatky jsou nyní uznatelným nákladem v projektech všech hlavních národních poskytovatelů a zřízení dalšího zdroje financí pro tyto účely se v době omezených finančních prostředků na vědu a výzkum jeví jako nadbytečné. MU navíc upřednostňuje dlouhodobě udržitelná a systémová řešení a soustředí se na podporu diamantového přístupu (cíl A2).

(B) Open Science a transfer technologií

Cíl OS11

Ačkoliv propojení principů Open Science s oblastí transferu technologií a komercializace duševního vlastnictví nabízí značný potenciál pro efektivní zhodnocení univerzitního výzkumu, je tento cíl v současné době pozastaven. Identifikace a praktické využití synergií mezi otevíráním a ochranou vědeckých výsledků vyžaduje velkou míru metodické provázanosti a specifické personální kapacity.

Pro MU je nyní hlavní prioritou stabilizace základních pilířů a personálního zázemí otevřené vědy – jakmile budou ukotveny klíčové služby a bude možné zajistit odpovídající odborné i finanční zdroje, bude možné se k tomuto cíli vrátit.